

Wytrzymałość Materiałów I

Wprowadzenie

opracował:

dr hab. inż. Paweł JASION

e-mail: `pawel.jasion@put.poznan.pl`

www: `pawel.jasion.pracownik.put.poznan.pl`

Politechnika Poznańska

Instytut Mechaniki Stosowanej

Zakład Wytrzymałości Materiałów i Konstrukcji

Konsultacje

- prowadzący: dr hab. inż. Paweł JASION
- termin:
  - poniedziałek, wtorek, godz. 11:15-12:00
- pokój: 404
- budynek: CMBiN

- Wykład (30 godzin)
  - prowadzący: dr hab. inż. Paweł JASION
  - forma zaliczenia: kolokwium (x2)
  - cel zajęć: przyswoić podstawowe informacje z zakresu wytrzymałości materiałów
- Ćwiczenia (15 godzin)
  - prowadzący: dr hab. inż. P. JASION;
dr M. RODAK
  - forma zaliczenia: do ustalenia z prowadzącym
  - cel zajęć: opanować podstawy obliczeń prostych elementów konstrukcyjnych

- 1 Dylał Z., Jakubowicz A., Orłoś Z. *Wytrzymałość materiałów. Tom I*, WNT, Warszawa, 2013
(dostępne na ibuk.pl:
<http://library.put.poznan.pl> → E-zasoby → książki)
- 2 Steif PS. *Mechanics of materials*, Pearson, Boston, 2012
- 3 Gere JM., Goodno BJ. *Mechanics of materials*, Cengage Learning, Australia, 2009
- 4 Ostwald M. *Podstawy wytrzymałości materiałów i konstrukcji*, WPP, Poznań, 2017

- 1 Wiadomości wprowadzające
  - Co to jest i czym zajmuje się wytrzymałość materiałów?
  - Co mówi nam eksperyment?
  - Jak analizujemy deformację i zniszczenie?
  - Jakiej wiedzy potrzebujemy?

- 2 Założenia, modele, metody, definicje...
  - Założenia
  - Modele
  - Metoda przekrojów myślowych

Plan prezentacji

- 1 Wiadomości wprowadzające
  - Co to jest i czym zajmuje się wytrzymałość materiałów?
  - Co mówi nam eksperyment?
  - Jak analizujemy deformację i zniszczenie?
  - Jakiej wiedzy potrzebujemy?
- 2 Założenia, modele, metody, definicje...
  - Założenia
  - Modele
  - Metoda przekrojów myślowych

Tytuł przedmiotu

Tradycyjny tytuł przedmiotu:

- wytrzymałość materiałów,

co sugeruje:

- zajmowanie się analizą obciążeń prowadzących do zniszczenia materiału.

Tytuł oddający istotę przedmiotu:

- statyka odkształcalnych ciał sprężystych

Interesuje nas zatem:

badanie zachowania się konstrukcji poddanej obciążeniom, które to zachowanie zależy między innymi od materiału

Tytuł przedmiotu

Pochodzenie tytułu:

- z języka francuskiego (XIX wiek):
résistance de matériaux

Tytuł w wersji angielskiej:

- *Strength of materials* lub *Mechanics of materials*

Siméon Poisson

Adhémar Jean Claude Barré
de Saint-Venant

Claude-Louis Navier

Historia przedmiotu

Więcej informacji o powstawaniu i rozwoju wytrzymałości materiałów można znaleźć w:

Timoshenko, S.P.

History of Strength of Materials

Dover Publications, Inc., New York, 1983

Kurrer, K.E.

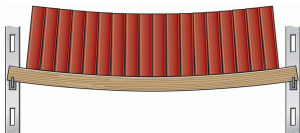
The History of the Theory of Structures

Ernst & Sohn, Berlin, 2008

Do czego przydaje się wytrzymałość materiałów?

Problem

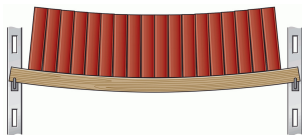
Moja półka ugina się zbyt mocno. Co zrobić, żeby zmniejszyć ugięcie? Jeśli będę znał czynniki wpływające na ugięcie będę wiedział co mogę zrobić.

Do czego przydaje się wytrzymałość materiałów?

Problem

Moja półka ugina się zbyt mocno. Co zrobić, żeby zmniejszyć ugięcie? Jeśli będę znał czynniki wpływające na ugięcie będę wiedział co mogę zrobić.

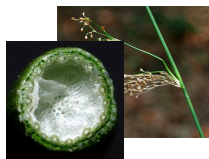
Rozwiązanie: model matematyczny

$$v = \frac{5qL^4}{384EI}$$

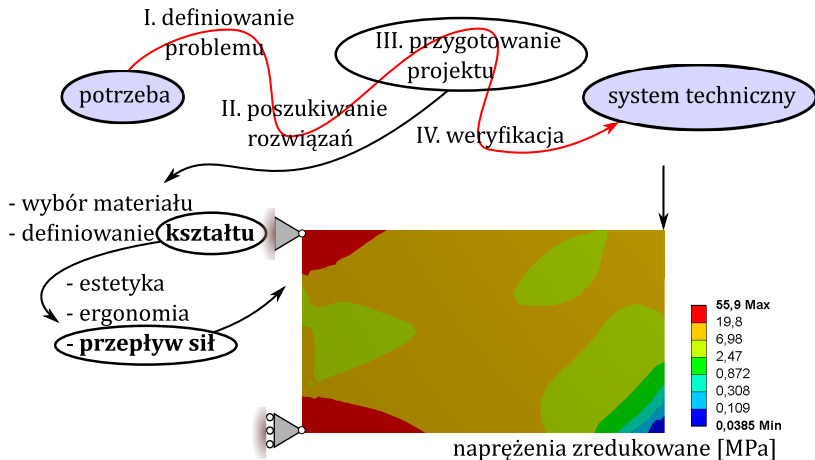
Do czego przydaje się wytrzymałość materiałów?

Wytrzymałość materiałów pozwala:

- projektować trwałe i efektywne konstrukcje w oparciu o modele matematyczne
- wyznaczać naprężenia i przemieszczenia w celu ulepszania istniejących konstrukcji
- rozumieć zachowanie się “konstrukcji” naturalnych

Wytrzymałość materiałów w procesie projektowym

Co to znaczy, że konstrukcja jest wytrzymała?

Konstrukcję uznajemy za wytrzymałą, jeżeli w przewidzianym czasie eksploatacji:

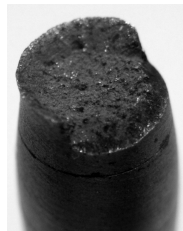
- nie ulega zniszczeniu – konstrukcja nie traci spójności
- nie ulega nadmiernej deformacji lub zmianie wymiarów
- nie utraci stateczności

Co to znaczy, że konstrukcja jest wytrzymała?

Zniszczenie poprzez utratę spójności może nastąpić w wyniku:

- nagłego pęknięcia materiału kruchego
- długotrwałego pęknięcia materiału (zmęczenie)
- nadmiernej deformacji plastycznej

Co to znaczy, że konstrukcja jest wytrzymała?

Zniszczenie poprzez nadmierną deformację może być skutkiem:

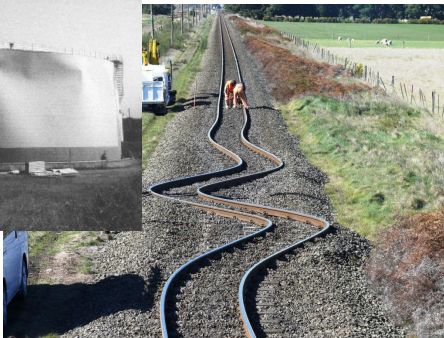
- zbyt dużego odkształcenia sprężystego
  - nadmiernie odkształcone elementy maszyn nie współpracują właściwie
- odkształcenia wywołanego pełzaniem
  - pełzanie – zwiększanie się odkształcenia w czasie przy stałym obciążeniu

Co to znaczy, że konstrukcja jest wytrzymała?

Zniszczenie poprzez utratę stateczności:

- elementy cienkościenne lub smukłe poddane obciążeniom ściskającym mogą ulec wyboczeniu

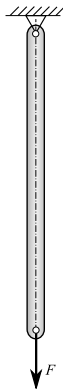
Plan prezentacji

- 1 Wiadomości wprowadzające
  - Co to jest i czym zajmuje się wytrzymałość materiałów?
  - **Co mówi nam eksperyment?**
  - Jak analizujemy deformację i zniszczenie?
  - Jakiej wiedzy potrzebujemy?

- 2 Założenia, modele, metody, definicje...
  - Założenia
  - Modele
  - Metoda przekrojów myślowych

Co mówi nam eksperyment?

Analizując pręt rozciągany, spróbujemy odpowiedzieć na pytania:

- Od czego zależy deformacja konstrukcji?
- Co dzieje się w materiale?
- Kiedy materiał utraci spójność?

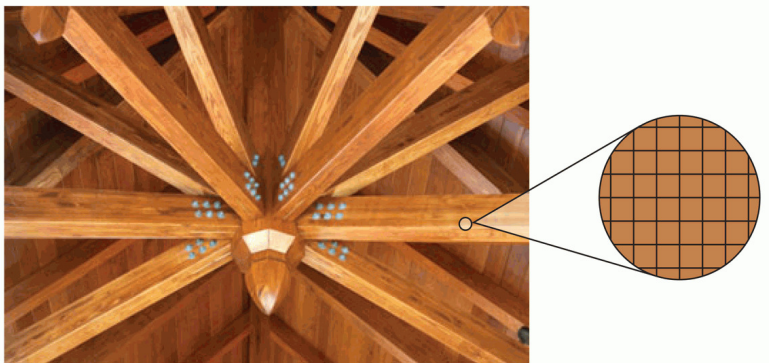

Plan prezentacji

- 1 Wiadomości wprowadzające
  - Co to jest i czym zajmuje się wytrzymałość materiałów?
  - Co mówi nam eksperyment?
  - **Jak analizujemy deformację i zniszczenie?**
  - Jakiej wiedzy potrzebujemy?
- 2 Założenia, modele, metody, definicje...
  - Założenia
  - Modele
  - Metoda przekrojów myślowych

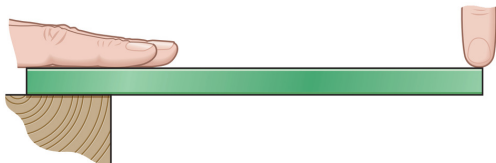
Podział na elementy

Podział konstrukcji na nieskończenie małe elementy pozwala uniezależnić jej zachowanie od kształtu i materiału.

Czego szukamy?

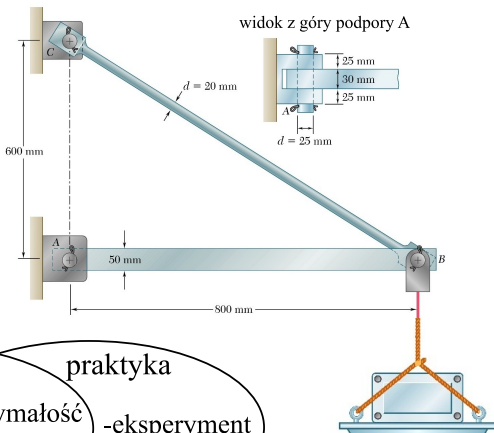
- równowagi między siłami zewnętrznymi i wewnętrznymi (naprężeniami)
- zależności geometrycznej między deformacją konstrukcji a odkształceniem elementu
- charakterystyki materiału – zależność naprężenia-odkształcenia

Plan prezentacji

- 1 **Wiadomości wprowadzające**
  - Co to jest i czym zajmuje się wytrzymałość materiałów?
  - Co mówi nam eksperyment?
  - Jak analizujemy deformację i zniszczenie?
  - **Jakiej wiedzy potrzebujemy?**

- 2 **Założenia, modele, metody, definicje...**
  - Założenia
  - Modele
  - Metoda przekrojów myślowych

Jakiej wiedzy potrzebujemy?

teoria

praktyka

-mechanika
-matematyka

wytrzymałość
materiałów

-eksperyment

Plan prezentacji

- 1 Wiadomości wprowadzające
  - Co to jest i czym zajmuje się wytrzymałość materiałów?
  - Co mówi nam eksperyment?
  - Jak analizujemy deformację i zniszczenie?
  - Jakiej wiedzy potrzebujemy?

- 2 Założenia, modele, metody, definicje. . .
  - Założenia
  - Modele
  - Metoda przekrojów myślowych

Wytrzymałość materiałów a mechanika

W wytrzymałości materiałów, inaczej niż w mechanice:

- rozpatrywane ciała są ciałami sprężystymi; zawsze ulegają deformacji

Wytrzymałość materiałów a mechanika

W wytrzymałości materiałów, inaczej niż w mechanice:

- siły działającej na ciało nie można przesuwać wzdłuż kierunku jej działania

Wytrzymałość materiałów a mechanika

W wytrzymałości materiałów, inaczej niż w mechanice:

- dowolnego układu sił nie można zastąpić układem statycznie równoważnym

Wytrzymałość materiałów a mechanika

W wytrzymałości materiałów, inaczej niż w mechanice:

- pary sił nie można przenosić na płaszczyźnie jej działania

Wytrzymałość materiałów a mechanika

W wytrzymałości materiałów, inaczej niż w mechanice:

- obciążenia ciągłego nie można zredukować do siły skupionej

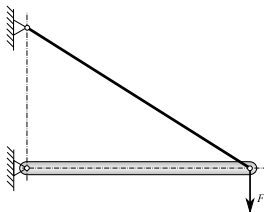
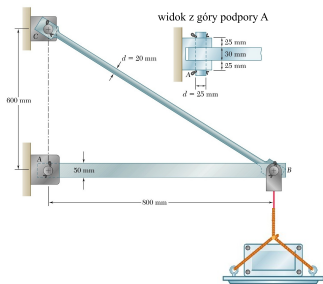
Plan prezentacji

- 1 Wiadomości wprowadzające
  - Co to jest i czym zajmuje się wytrzymałość materiałów?
  - Co mówi nam eksperyment?
  - Jak analizujemy deformację i zniszczenie?
  - Jakiej wiedzy potrzebujemy?

- 2 **Założenia, modele, metody, definicje. . .**
  - Założenia
  - **Modele**
  - Metoda przekrojów myślowych

Model konstrukcji

Model obliczeniowy

- dobrze oddaje charakter pracy konstrukcji i pomija czynniki nieistotne dla rozwiązania
- zawiera: elementy konstrukcji, sposoby łączenia tych elementów, podpory i obciążenia

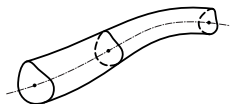

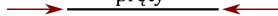
Model konstrukcji

Elementy konstrukcyjne

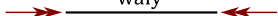
elementy liniowe

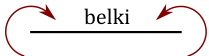
pręty

wały

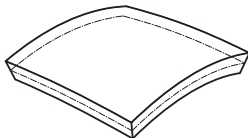

belki

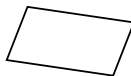

wytrzymałość materiałów ↑

elementy powierzchniowe

płyty

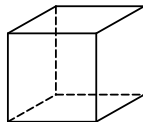

powłoki

teoria płyt i powłok ↑

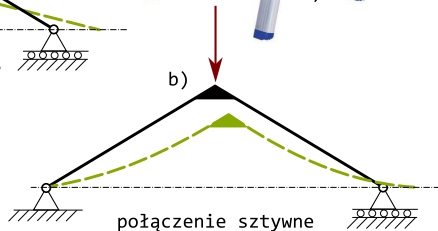
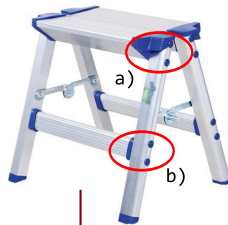
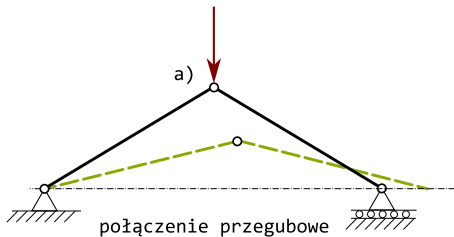
elementy bryłowe

teoria sprężystości ↑

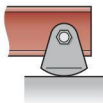
Model konstrukcji

Sposoby łączenia elementów konstrukcyjnych

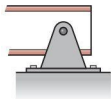
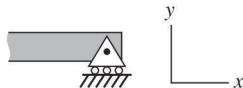

Model konstrukcji

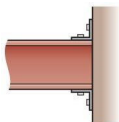
Podpory

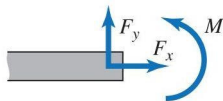
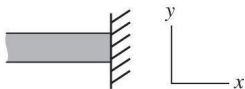
podpora przegubowa przesuwna

podpora przegubowa nieprzesuwna

utwierdzenie

Model konstrukcji

Obciążenia – siły zewnętrzne

- **siły skupione** – siły działające na element konstrukcyjny poprzez powierzchnię, której rozmiar jest mały w porównaniu z rozmiarami elementu.
- **siły rozłożone** – siły przyłożone w sposób ciągły na pewnej długości lub powierzchni elementu konstrukcyjnego (równomiernie lub nierównomiernie)
- **siły permanentne** – siły działające w czasie całego życia konstrukcji, np. masa własna
- **siły czasowe** – siły działające tylko w ciągu pewnego okresu czasu

Model konstrukcji

Obciążenia – siły zewnętrzne (c.d.)

- **siły statyczne** – siły obciążające konstrukcję stopniowo; na konstrukcję nie działa przyspieszenie lub jest ono zanedbywalnie małe
- **siły dynamiczne** – siły wywołujące znaczne przyspieszenie konstrukcji
  - przyłożone nagle
  - uderzeniowe
  - okresowo zmienne
- **reakcje**

Model konstrukcji

Model materiału – materiał idealny

Przyjmuje się, że **model materiału** elementów konstrukcyjnych:

- posiada tylko te własności, które są istotne dla rozwiązania
- jest odkształcalny (idealnie sprężysty)

Ponadto, materiał jest

- **ciągły** – pomija się strukturę materiału (ziarna, włókna, itp.); zakłada się brak wtrąceń i jam
- **jednorodny** – dowolna wybrana objętość materiału ma takie same własności
- **izotropowy** – własności są takie same we wszystkich kierunkach

Plan prezentacji

- 1 Wiadomości wprowadzające
  - Co to jest i czym zajmuje się wytrzymałość materiałów?
  - Co mówi nam eksperyment?
  - Jak analizujemy deformację i zniszczenie?
  - Jakiej wiedzy potrzebujemy?

- 2 Założenia, modele, metody, definicje. . .
  - Założenia
  - Modele
  - Metoda przekrojów myślowych

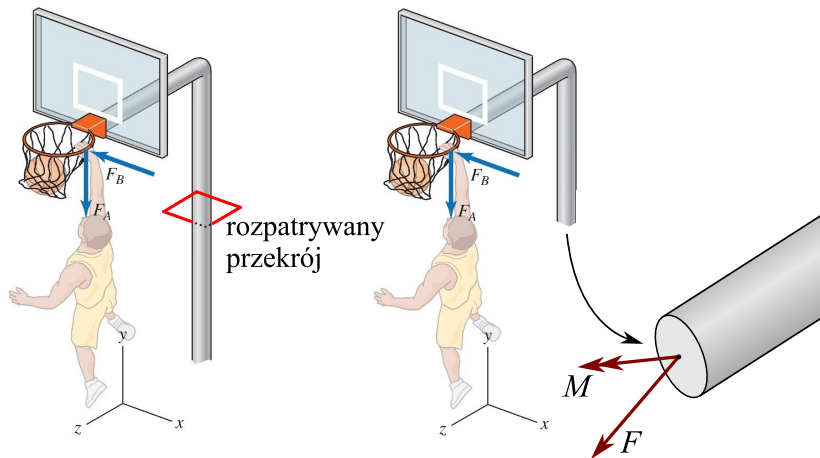
Metoda przekrojów

Znamy siły zewnętrzne,
widzimy deformację,
ale co dzieje się
wewnątrz konstrukcji?

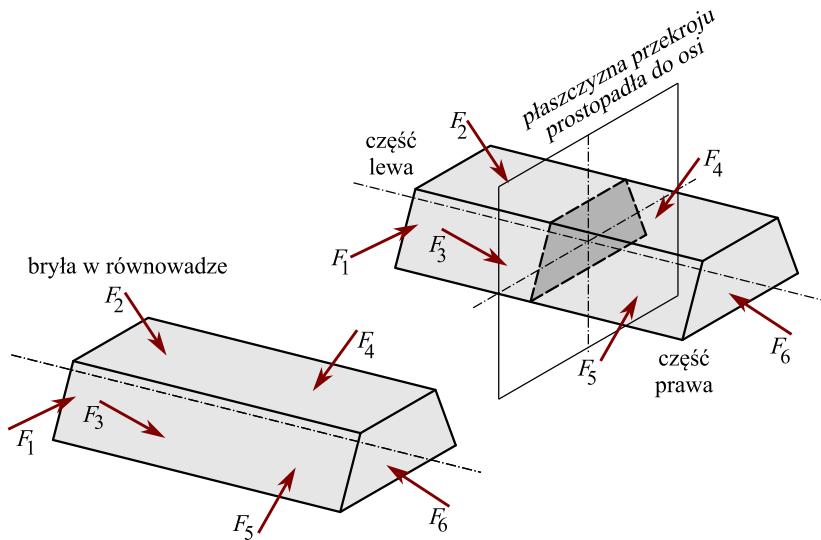

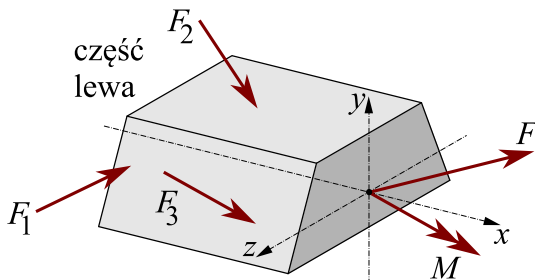
Metoda przekrojów

Metoda przekrojów

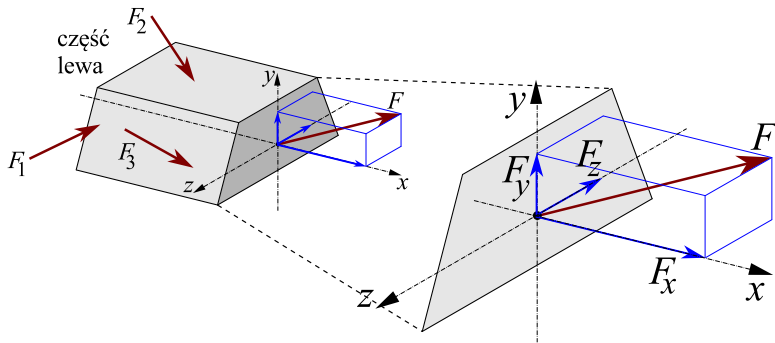
Metoda przekrojów

Siły wewnętrzne przyłożone w środku ciężkości przekroju

- siła skupiona F
- moment siły M

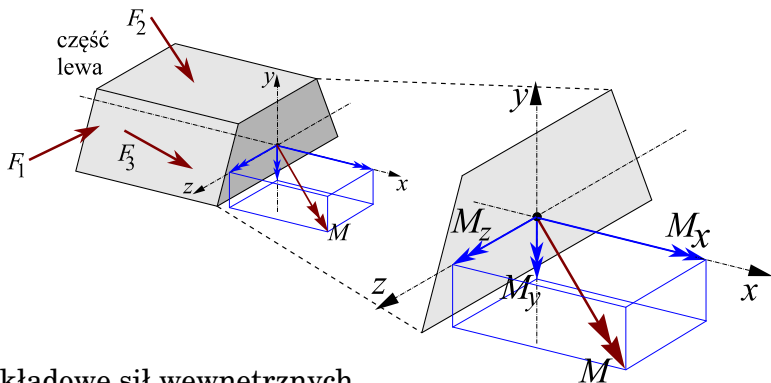
Metoda przekrojów

Składowe sił wewnętrznych

- siła normalna $F_x = N$
- siła styczna $F_y = T_y$
- siła styczna $F_z = T_z$

Metoda przekrojów

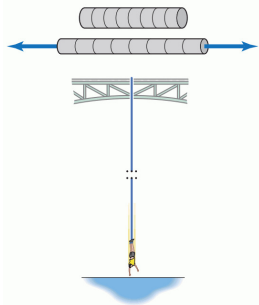
Składowe sił wewnętrznych

- moment skręcający $M_x = M_s$
- moment gnący $M_y = M_{gy}$
- moment gnący $M_z = M_{gz}$

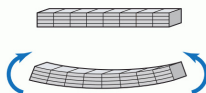
Proste przypadki obciążenia

[Steif, 2012]

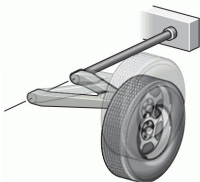
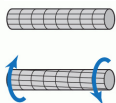
rozciąganie (ściskanie)

zginanie

skręcanie

ścinięcie

